

*Завдання до практичних занять
з навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина»
для студентів заочної форми здобуття вищої освіти
6 семестр 2022-2023 н.р.*

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Пропоновані завдання розраховані на знання студентом положень Загальної частини кримінального права України і спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу курсу «Кримінальне право України. Особлива частина», юридичний аналіз окремих її норм, вироблення навичок правильного застосування закону про кримінальну відповідальність при кваліфікації кримінальних правопорушень. В основу переважної більшості завдань покладено конкретні кримінальні справи (провадження) із судової практики Верховного Суду та місцевих судів, а також практики правоохоронних та судових органів м. Харкова і Харківської області. При виконанні конкретних завдань рекомендується використовувати Конституцію України, чинні міжнародні договори, декларації, конвенції, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, Кримінальний кодекс України (далі – КК України), інші закони та підзаконні нормативно-правові акти України, постанови ПВСУ, правові позиції ВС з питань застосування норм матеріального і процесуального права, підручники з кримінального права, лекційний матеріал, наукові джерела (монографії і статті).

Для вирішення конкретної проблеми, поставленої в завданні, слід дотримуватися такої послідовності:

- визначити місце кримінального правопорушення в системі Особливої частини КК України. Наприклад, умисне вбивство, передбачене розд. II Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи» (ст. 115);
- якщо диспозиція відповідної статті Особливої частини КК України є описовою, тобто містить визначення поняття кримінального правопорушення, необхідно знати це визначення та розкрити його зміст (наприклад, вбивство – це умисне або через необережність протиправне заподіяння смерті іншій людині);
- проаналізувати ознаки складу цього кримінального правопорушення (об'єкта, предмета (за наявності), об'єктивної та суб'єктивної сторін, суб'єкта);
- з'ясувати зміст кваліфікуючих обставин розглядуваного кримінального правопорушення (наприклад, при умисному вбивстві: з корисливих мотивів, повторно, за попередньою змовою групою осіб та ін.) – у законі це обтяжуючі обставини;
- відмежувати розглядуване кримінальне правопорушення від суміжних (наприклад, умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України), від умисного вбивства (ст. 115 КК України) та вбивства через необережність (ст. 119 КК України).

Рішення завдань за окремими темами мають бути виконані у письмовій формі і відповідати таким вимогам:

1. Необхідно встановити наявність або відсутність складу кримінального правопорушення в діянні особи (осіб), характеристика якого надана в завданні.

Якщо вчинене не містить складу кримінального правопорушення, то слід точно вказати, які саме ознаки складу кримінального правопорушення відсутні.

2. Якщо діяння містить склад кримінального правопорушення – дати юридичну кваліфікацію (вказати пункт, частину статті Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню). У разі незакінченого кримінального правопорушення – визначити стадію вчинення кримінального правопорушення, а при співучасті – вид співучасників та форму співучасті, пославшись на відповідні частини статей 27, 28 Загальної частини КК України. Якщо з питань кваліфікації кримінального правопорушення є роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, рішення має містити розгорнуте посилання на ці роз'яснення.

3. Кваліфікація кримінального правопорушення має бути детально мотивована шляхом юридичного аналізу складу кримінального правопорушення, тобто характеристики об'єкта (з урахуванням класифікації), предмета (за наявності), потерпілого (за необхідності), об'єктивної і суб'єктивної сторін та суб'єкта кримінального правопорушення. Аналіз передбачає обов'язкове встановлення відповідності фактичних ознак суспільно небезпечного діяння, яке описане в завданні, всім ознакам (елементам) складу кримінального правопорушення, що передбачене відповідною статтею Особливої частини КК України. З урахуванням конструкції складу кримінального правопорушення важливо визначити момент його закінчення. На підставі вимог статей 24 і 25 КК України та законодавчого окреслення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення слід вказати форму і вид вини, розкрити зміст її інтелектуального та вольового моментів, факультативні ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Характеризуючи суб'єкт кримінального правопорушення, слід відповідно до ст. 18 КК України назвати три обов'язкові його ознаки, а також ознаки спеціального суб'єкта, якщо вони передбачені статтею Особливої частини КК України.

4. Якщо встановлено кваліфікуючі ознаки, необхідно розкрити їх зміст.

5. За сукупності кримінальних правопорушень вчинення самостійних кримінальних правопорушень декількома особами та кримінального правопорушення у співучасті необхідно кваліфікувати кожне з кримінальних правопорушень окремо, мотивуючи це відповідним чином.

На практичних заняттях студент доповідає обставини завдання і своє рішення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основні літературні джерела та матеріали судової практики

Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.

Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовнішнього незалежного оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2021. 336 с.

Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. Харків : Право, 2021. – 238 с.

Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підготовки до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко. Харків: Право, 2019. 174 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. у 2 т. / Ю. В. Баулін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Т. 1 : Загальна частина. Харків: Право, 2013. 374 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент. у 2 т. / Ю. В. Баулін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Т. 2 : Особлива частина. Харків: Право, 2013. 1040 с.

Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд.: Л.П. Брич, О.І. Денькович, Л.В. Курило, В.С. Ясеницький; вид. друге, доп. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 264 с.

Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд / О.М. Дроздов, О.В. Дроздова; за заг. ред. О.М. Дроздова, М.С. Ковтун, В.І. Ковтуна. Харків: Видавничий буд-к «Фактор», 2018. 624 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків: Право, 2011. 455 с.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України [уклад. О.П. Горох]; За заг. ред. А.А. Музики. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / За заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса; Укладачі: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 464 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / Укладачі: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін; За заг. ред. В. В. Сташиса. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 880 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2008–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Одіссей, 2011. 568 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. 2-ге вид., допов. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України / уклад. О. П. Горох; за заг. ред. А. А. Музики. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 915 с.

Тести з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Особлива частина) для студентів III курсу денної форми навчання / уклад.: Г. М. Анісімов, М. І. Панов, В. І. Тютюгін та ін. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 217 с.

Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності/ за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

ЗАВДАННЯ

1. В. купив у магазині комп'ютер з обладнанням до нього і для перевірки його роботи запросив свого знайомого Ш. В присутності останнього В. став виготовляти копії купюр номіналом 500 гривень, покращуючи їх схожість із дійсними. Коли якість задовольнила В., він сховав підроблені гроші з метою показати їх своїм товаришам на підтвердження можливостей техніки. Ш. таємно взяв декілька виготовлених купюр і наступного дня одну купюру передав в оплату боргу, на другу – купив товар на ринку, а третю купюру, якість якої значно гірша, намагався купити товар увечері, розраховуючи, що продавець не зможе її розгледіти, однак останній виявив підробку і затримав Ш.

Кваліфікуйте дії В. і Ш. Яке значення для кваліфікації дій В. і Ш. має «якість» підробки грошей?

2. К. вирішив позбутися свого основного конкурента на ринку, яким вважав підприємця У., оскільки він більш успішно здійснював реалізацію аналогічного товару. Із цією метою К. запропонував У. переїхати на інший ринок, погрожуючи «великими неприємностями» у разі незгоди. Отримавши відмову, К. умовив свого знайомого Б. за грошову винагороду залякати У. і примусити виконати вимогу. Із цією метою Б. увечері зустрів У. і спочатку пошкодив його автомобіль, а потім заподіяв йому тілесні ушкодження, що спричинили розлад здоров'я потерпілого протягом 15 днів. При цьому Б. пообіцяв позбавити У. життя у випадку продовження останнім підприємницької діяльності на цьому ринку. Однак К. не з'явився, своєї підприємницької діяльності не припинив, натомість

повідомив у поліцію про дії К. і Б.

Кваліфікуйте дії К. і Б. Чи зміниться кваліфікація дій К. і Б. залежно від виду тілесних ушкоджень, заподіяних У.?

3. У Сумській області протягом 2018 року діяло об'єднання декількох осіб, члени якого вчиняли напади на підприємства і громадян з метою заволодіння їх майном. До складу такого об'єднання входили Д., К. і П., які відбули покарання за крадіжку в особливо великому розмірі та мали не погашену судимість за це кримінальне правопорушення. П. втягнув у діяльність 15-річного С. й 13-річного Т. Одного разу члени об'єднання, погрожуючи обрізом, що був у П., вчинили напад на неповнолітніх Р. і Ч., у яких забрали коштовності та 250 грн. Потім вони намагалися таким же чином напасти на Ц., але вона зуміла вирватися і втекти. Услід їй П. вистрілив з обріза і вбив дівчину. Суд встановив, що С. безпосередньо не приймав участь у нападах, але був присутнім на всіх зустрічах учасників об'єднання і підтримував їх рішення щодо вчинення нападів.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14 листопада 2018 р. (справа No 484/1134/16-к, провадження No 51-989км18), вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., ураховуючи, що П. погодив свої дії стосовно потерпілої Ц. з іншими членами об'єднання.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц., пострілом заподіяв тяжке тілесне ушкодження останній.

4. Під час сварки, що виникла між А. і його родичем Л. у квартирі А., останній схопив пістолет, який без передбаченого законом дозволу зберігав після смерті батька, наздогнав у коридорі Л. і здійснив із короткої відстані постріл у нього, спричинивши потерпілому тяжке тілесне ушкодження.

Варіант 1: Звернувшись до постанови Великої Палати ВС від 3 липня 2019 р. (справа No 288/1158/16-к, провадження No 13-28 кс 19), вирішіть питання про відповідальність А.

Варіант 2: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 4 липня 2018 р. (справа No 628/4025/13-к, провадження No 51-3258 км 18), вирішіть питання про відповідальність А., якщо ініціатором сварки був Л., який погрожував А. ножем.

5. Л. разом зі своїм знайомим С. перебували в гаражі, де спільно вживали алкогольні напої. Через деякий час С. подзвонила дружина, яка повідомила, що їй терміново потрібна допомога, у зв'язку з чим С. попросив Л. дозволити йому взяти у нього автомобіль і поїхати до дружини. Л. усвідомлював, що С. знаходиться в стані алкогольного сп'яніння, проте добровільно передав останньому ключі від свого транспортного засобу. При цьому він вирішив поїхати з ним разом і сів на переднє пасажирське сидіння. С., керуючи належним Л. автомобілем, перевищив дозволену швидкість руху і допустив виїзд автомобіля за межі проїжджої частини вправо, де здійснив наїзд на пішоходів П. та К., заподіявши їм тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Л. та С. Чи є причинний зв'язок між діянням Л. і наслідками, що настали від діяння С.? Чи зміниться рішення, якщо внаслідок дорожньо-транспортної пригоди тяжких тілесних ушкоджень зазнав би тільки Л.?

6. Щ. вирішив заволодіти чужим автомобілем з метою обернути його на свою користь. З цією метою він розбив скло вікна водійської двері, проникнув в автомобіль, однак не зміг його завести. Після цього Щ. почав руками штовхати транспортний засіб по

вулиці, де незабаром був помічений і затриманий співробітниками поліції. Суд визнав Щ. винним у незакінченому замаху на незаконне заволодіння транспортним засобом.

Чи вірне рішення суду? З якого моменту кримінальне правопорушення вважається закінченим? Чи має значення відстань, на яку було переміщено автомобіль? Яким способом може бути вчинене незаконне заволодіння транспортним засобом?

7. Після опівночі 13-річний А., 15-річний Б. і 17-річний В. вживали наркотичні засоби в безлюдному міському парку. Знаходячись під дією цих засобів, вони почали трощити майно й обладнання парку, зокрема, кидали каміння в плафони ліхтарів і вітрини павільйонів і порозбивали їх; перекинули декілька декоративних паркових споруд; витоптали клумбу і поламали декоративні дерева; учинили непристойні написи й малюнки на стінах та ін. Після цього А., Б. і В. із парку зникли і їх було затримано лише через декілька днів на підставі аналізу записів відеокамер спостереження.

У чому відмінність хуліганства від групового порушення громадського порядку? В яких випадках вимагається додаткова кваліфікація діянь осіб, які вчиняють названі кримінальні правопорушення, за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями? Відмежуйте хуліганство від інших кримінальних правопорушень, проаналізувавши постанову ВСУ від 04.10.2012 у справі № 5-17к12 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/27362835>); постанову ВСУ від 05.02.2015 у справі №5-41к14; (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/42862032>) і постанову ККС ВС від 19.04.2018 по справі № 209/1242/13-к (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627860>). Кваліфікуйте діяння А., Б. і В.

8. Після вчинення умисного вбивства В. переховувався від працівників поліції в будинку своїх знайомих. Група захоплення, до якої входив майор Д., прибула до будинку. У той момент, коли з будинку вийшов його власник Х., не зачинивши за собою двері, Д. із метою затримання В. увійшов у двірний прохід. Щоб уникнути затримання, В. із близької відстані вистрелив у Д. із мисливської рушниці, поранивши його в живіт. Потерпілому було заподіяне тяжке тілесне ушкодження. Завдяки своєчасно наданій медичній допомозі Д. залишився живий.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність і власність суддів і працівників правоохоронних органів». Які органи вважаються правоохоронними? Вирішіть питання про відповідальність В.